СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК. UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 99. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 30. квітня 1931. VOL. XXXIX. No. 99. Jersey City, N. J., Thursday, April 30, 1931. THREE CENTS.

ҐОВЕРНОР РУЗВЕЛТ ВІДКИНУВ ОБЖАЛУВАННЯ ПРОТИ ВОКЕРА

ОЛБАНІ. — Ґовернор Рузвелт оголосив, що відкидає обжалування проти мейора Вокера, предложене йому з боку „Сіти Аферс Коміті".

Комітет домагався усунення Вокера. Рузвелт каже, що закиди, пороблені Вокерови, є загальної натури, не відносяться до мейора, а до підчинених йому урядовців, а крім того не доказано, чи ті надужиття були відомі Вокерови.

ФОРД НЕ ЗНИЖУЄ ПЛАТЕНЬ.

ДІТРОЙТ. — Генри Форд відмовився від знижки заробітних платень. Він каже, що як платні будуть знижені, то Америка цофнеться щодо положення робітника на 20 літ назад. Форд домагається далі, щоб і ті 5,000 фабрик, які достарчають йому ріжні матеріяли, теж не знижували платень. Він каже, що він не міг би побирати матеріялів, які походять з рук робітників другої чи третьої кляси.

УСПОКОЮЄ 400,000 ДЕПОЗИТОРІВ.

НЮ ЙОРК. — Українська година на радіо, яка мала місце у вівторок в годині 10 вечером зі стації Доблю-Джей-Зі, зістала скорочена, бо говорив В. Кінгсленд Мейсі, голова стейтового републиканського комітету, про те, що 400,000 депозиторів замкненого „Бенк оф Юнайтед Стейтс" не можуть задоволитися частинним зворотом своїх депозитів. Мейсі домагався теж негайного усунення з уряду стейтового банкового суперінтендента, заявляючи, що колиб ґовернором був републиканець, то це вже було би давно сталося.

СІЯМСЬКИЙ КОРОЛЬ У ВАШИНҐТОНІ.

ВАШИНГТОН. — Сіямський король прибув до столиці, щоби зложити візиту президентови Ґуверови.

ЗАГАДОЧНЕ ПІРВАННЯ.

СЕЙНТ ЛУІС. — Д-р Ізаак Д. Келі, славний і богатий спеціяліст від носа, горла, ух і очей, повернув до своєї палати по однотижневій відсутности.

Д-ра Келі пірвали невислідженi досі бандити і держали у себе цілий тиждень. Келі каже, що не заплатив ніякого окупу. Але поліція в те не вірить і шукає за бандитами.

СУДЯТЬ АМЕРИКАНЦІВ ПО ФІЛЬМАХ.

НЮ ЙОРК. — Анлійські шкількі учителі, котрі відвідують Злучені Держави і зазнають теплого приняття, твердять, що треба їм буде доложити богато труду, щоби по повороті до Анґлії переконати дітей, що Американці є на ділі іншими, ніж їх представляють в американських фільмах.

ДОБРИЙ „МІСІОНАР".

КЛІВЛЕНД. — Ральф Г. Турбер лежав у шпиталі, подаючи, що набавився хороби підчас місійної праці в Азії. Та поліційні рекорди виказали, що він не є ніяким місіонарем, а фальшівником чеків.

ЗГОДИВСЯ З БІДОЮ НА ОДНОДЕННУ СЕСІЮ.

ДЖЕКСОН (Мізурі). — Ґовернор Більбо згодився скликати одноденну сесію леґіслятури в справі покриття стейтового дефіциту тільки під тим застереженням, що посли і сенатори зобовязалися письменно не домагатися слідства над адміністрацією ґовернора.

МОЛОДИЙ ІНЖИНІР ПРО ПЯТИЛІТКУ.

НЮ ЙОРК. — Видано по анґлійськи книжку „Ню Рошія'с Пример", яку написав М. Ілін, молодий російський інжинір, комуніст, а в якій він розповідає про цілі й успіхи большевицької пятилітки. Книжка написана для шкільних дітей, щоби їх заохотити до співпраці в переведенню пятилітки. Автор радить дітям збирати попіл і посипувати поля, щоби краще родили, або чистити і насаджувати дерева і т. п. Книжка зачинається так:

„Пятилітка є проєктом, який не відноситься до одної, але до 2,400 фабрик. І не тільки до фабрик, але теж до міст, електричних стацій, мостів, кораблів, залізниць, майнів, державних фарм, шкіл, бібліотек. Це є проєкт перебудови цілого нашого краю, який не є ділом одної чи двох осіб, а тисяч вишколених осіб".

СТОЛІТТЯ УНІВЕРСИТЕТУ.

НЮ ЙОРК. — „Ню Йорк Юніверзіті" справляв ювилей свого столітнього істнування. На святочний бенкет прибуло понад 1,000 осіб. Ґовернор Рузвелт говорив про ідеї, які лягли в основу цього університету ще тому 100 літ. Університет побудовано тоді для охорони демократії й уможливлення високої освіти для всіх; себто не тільки для виховання теольоґів, правників, чи лікарів, але й купців, фармерів, механіків, інжинірів і т. п. А це, говорив Рузвелт, були на ті давні часи дуже радикальні ідеї.

Університет має тепер 40,000 студентів і 1,700 учителів.

ІНТЕРПЕЛЯЦІЯ В РУМУНСЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ.

Через довголітний стан облоги на Буковині вся культурно-національна праця Українців була припинена. Але і після знесення стану облоги доводиться ще дуже часто поборювати ріжні труднощі, які штучно і з ненависти до Українців ставляють Румуни. Відноситься це також до наших сільських читалень, які відновляють свою діяльність і натрапляють на ріжні адміністративні перепони. Таке поступовання адміністраційних чинників примусило посла д-ра В. Дудчака внести в румунському парляменті інтерпеляцію в цій справі та зажадати від міністра внутрішних справ належних вияснень.

КАРАЮТЬ ЗА ВЖИВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

На о. Боднара, пароха у Боршові, перемишлянського повіту, наложено кару у висоті 100 зл., або в переміні на 5 днів тюрми за писання церковних метрик українською мовою.

ДВІ МІРКИ.

„Поляки карають агітаторів большевицьких, у відношенню до Українців на Західніх Землях вони мають великий державний розум, в який не можна сумніватися" — так висловився в часі карних експедицій один з польонофілів. Але дальші почини Поляків тільки доказують зовсім протилежне.

Як відомо, недавно засуджено українських студентів за поширювання національно-революційної, літератури на три, зглядно чотири роки тюрми. А недавно відбулася судова розправа в Станиславові проти комуніста Г. Горовіца, в якого знайшли комуністичну літературу. Засуджено його на 3 і пів місяця тюрми. За ту саму провину засуджено Перемишлі комуніста Лерера на чотири місяці тюрми.

ДЖЕНТЕЛЬМЕНИ.

Перед будинком британійського музею в Лондоні помістили були Анґлійці німецький тенк, здобутий під Сомою, а помістили його на знак перемоги Анґлії над Німеччиною. Тепер англійська влада рішила усунути цей тенк зперед музею й розібрати його, щоби не дразнити національного почуття Німців, які відвідують музей, та не зневажати їхньої національної гідности.

ЩЕ ПРО АРЕШТУВАННЯ АВТОРА „ЦІЯНКАЛІ".

Слідство в справі провин письменника д-ра Вольфа вже закінчене. В цю аферу вмішано майже 500 осіб, очевидно, головно жінок і всі вони стануть перед судом за переривання вагітности, або за поміч і посередництво в тій справі. Між іншими на лаві обвинувачених засядуть і 2 протестантські священики, замішані в цю справу.

БОЛГАРІЯ ВІДДАЄ СВОЇ ДОВГИ.

В дипльоматичних кругах Румунії говорять з певністю, що Болгарія перешле цими днями до Букарешту 55 міліонів болгарських левів. Зараз після цього знесеться секвестрацію болгарського майна в Румунії.

УКРАЇНСЬКА ГОДИНА НА РАДІО.

Рочестер, Н. Й. — В неділю, 3. травня, в год. 5-тій пополудни звичайну українську радіогодину заступить Хор Церкви св. Йосафата під проводом Романа Дмитрова. Радіо стація W. H. A. M.

Програма: Слава, Єдинородний; Алилуя; Єлици; Иже Херувими; Милость Мира; Свят Господь; Отче наш; Ангел вопіяше; Буди імя Господне; Христос Воскресе.

ЛІК ДЛЯ МОРФІНІСТІВ.

Професор університету в Олександрії, д-р Модінос, винайшов якусь сировицю, яку вприскують в жили морфіністів і кокаїністів і таким чином витворюють в їх організмах несмак до тих небезпечних наркотиків. Досі на сто морфіністів 90 проц. після такого защеплення сировиці покинуло поганий наліг. Секція боротьби з наркотиками при Союзі Народів патентує цю сировицю.

ЧАСИ ЗМІНЯЮТЬСЯ.

Центральний Комітет Комуністичної Партії приняв бувшого міністра військових справ за уряду Керенського, ґенерала царської армії, Верховського, в члени компартії. Своє рішення Центральний Комітет мотивує тим, що ґенерал Верховський, хоч і був колись контрреволюціонером, то за радянської влади був дуже вірний большевикам і дуже заслужився в боротьбі з контрреволюцією.

ЩЕ КУТЄПОВ.

Здавалося, що історія ґенерала Кутєпова, схопленого большевиками в Парижі й вивезеного до Москви, вже скінчена. Але ось появилась телеграма з Риги, що ґенерала Кутєпова большевики не вбили, що він живе у вязниці в Москві і під тортурами видає своїх товаришів, з якими утримував звязок, будучи ще в Парижі на чолі еміґрантських військових орґанізацій. В СРСР арештовано багато осіб, яких нібито видав ДПУ катований Кутєпов.

ОСОБОВИЙ ПОЇЗД УПАВ У РІКУ.

Коли особовий поїзд з Пряшева переїжджав мостом через ріку Ториду (Словаччина), заломився міст. Паровик і чотири вагони впали в ріку. Кондуктора вбито на місці, а труп його забрала вода. Крім того 7 осіб тяжко ранених. Велика частина пасажирів пропала. Догадуються, що вони втопилися.

За причину цього нещастя подають, що міст підмила вода й тим ослабила його. Дальших подробиць катастрофи ще не знати.

АРЕШТУВАННЯ ЛІКАРЯ.

В Ґалаці (Румунія) арештували лікаря д-ра Романеску за те, що виконав операцію в ціли усунення плоду, чим спричинив смерть пацієнтки, пані Карессо. Операція була би вдалася, якби д-р Романеску уживав був стерилізованих інструментів. Тому, що він це занедбав, наступило закаження крови.

ВОЄННИЙ СТАН У КИЇВІ И ОДЕСІ.

З Риґи подають, що ситуація на радянській Україні так загострилась, що в Київі та Одесі оголошено воєнний стан. Багато Українців, старшин червоної армії, арештували й вивезли на північ. До Харкова приїхав головний інспектор червоної армії, Гамарнов. Українців усувають з визначних становищ в армії. Загалом арештовано майже 50 осіб.

УЧЕНИКИ ВБИЛИ ҐІМНАЗІЙНОГО ПРОФЕСОРА.

Із Белхатова (коло Пйотркова) прийшла вістка, що тамошні ґімназисти вбили свого проф. Ходзька. Він у неділю вечером вертався додому. По дорозі напало проф. Ходька кількох учеників так тяжко побили його, що він помер у шпиталі. Поліція арештувала двох учеників.

ДАЛЬШІ ПЕНСІОНУВАННЯ ПРОФЕСОРІВ У ТЕРНОПОЛІ.

В недавній статті „Діла" про ліквідацію української державної ґімназії в Тернополі була згадка, що міністерство віроісповідань і освіти перенесло на емеритуру трох професорів цієї ґімназії з днем 1. травня ц. р., а саме: проф. Івана Боднара, проф. Ілярія Бриковича і проф. Ярослава Танчаківського. На днях прийшли з міністерства два нові спенсіонування, а саме: проф. Томи Волянного і проф. Івана Галущинського, так, що з 13 Українців учителів згаданої ґімназії, перенесених дня 1. листопада в нечинний стан, вже пятьох перенесено без їх згоди на емеритуру. Дальша доля решти учительського збору включно з дир. Губчаком покищо не відома, але можливо, що до 1. травня ц. р. збільшиться ще скількість наших молодих емеритів.

З САБОТАЖНИХ ТАЙН.

Станиславівський карний суд засудив 15-літнього хлопця Михайла Вдовину з Підвичілок, пов. Бучач, на 14 днів арешту з завішенням кари на 5 літ за те, що він минулої осені на жарт наклав на залізничі шини купу каміння, щоб переконатися, що з того буде. Після того випадку, який закінчився без нещастя, польська шовіністична преса трубіла про небезпечний замах саботажистів на поїзд, а розправа виявила, що це був звичайний жарт нерозважного пастуха і то такого молодого, що треба чекати аж пять літ, заки він підросте і зможе відсидіти свою кару.

ЗНЕСЕННЯ СТАРОСТВА В ЗБАРАЖІ.

З нагоди наміреного переведення нового адміністраційного поділу Польщі між 35 староствами мають скасувати невідклично і староство в Збаражі та влучити його до Тернополя. Разом зі староством скасували би тоді там і скарбовий уряд та повітовий виділ, приділяючи їх до відповідних установ у Тернополі. Коли всі ті уряди в Збаражі скасують, то і доля тамошньої польської ґімназії буде непевна, бо вона і сьогодні не має найменшої рації істнування і її вже давно треба би звинути. Тоді в Збаражі зі всіх дотеперішних державних установ залишився би тільки один повітовий суд.

У ФРАНЦІЇ АРЕШТУВАЛИ ВИЗНАЧНОГО РОСІЙСЬКОГО ШПІОНА

КАЖЕ, ЩО ПИСАВ КНИЖКИ ПРО МІЛІТАРИЗМ, ДЛЯ ЧОГО ЗБИРАВ ВІДОМОСТИ ПРО ВОЄННІ СИЛИ ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ (Франція). — Французька поліція вважає, що вона арештувала дуже небезпечного російсько-большевицького шпіона. Арештований жив у Франції по швайцарському пашпорту, як купець. Поліція знала його під іменем „Пауль", а французька воєнна контр-розвідка давно слідкувала за ним. Він ввесь час старався діставати від робітників по воєнних фабриках та від військових відомости про французьку армію, фльоту, воєнне постачання й т. п. При нім знайдено багато грошей та ріжні відомости про узброєння Франції.

Арештований каже, що він пише книжку про мілітаризм, а тому й збирав потрібні йому відомости. Французька контр-розвідка й поліція кажуть, що він був головним російським шпіоном, котрий крім діставання відомостей про збройні сили Франції орґанізував також постійну аґентуру большевицько-російської шпіонажі.

ЖОРСТОКА РОЗПРАВА З КОМУНІСТАМИ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Націоналістичний уряд повідомляє, що комуністичну армію в провінції Гюпе остаточно розбили й знищили реґулярні війська правительства. З числа комуністів, захоплених у полон, 1,800 стято голови.

Націоналістична армія під командою Кай Шека з успіхом звільняє інші райони від комунністичних банд і привертає владу уряду. Китайці націоналісти вважають, що тепер Кай Шек одержав остаточну перемогу над комуністами, розбивши їх зорґанізовану армію.

РІШУЧІ БОЇ З ПОВСТАНЦЯМИ НА МАДЕЙРІ.

ЛІСБОНА (Портуґалія). — Воєнна фльота розпочала рішучі операції проти повстанців, які тримають у своїх руках остров Мадейру. Фортецю, яку посідають повстанці, бомбардовано з літаків. Таксамо один кружляк мав артилерійський бій з повстанцями.

Обидві сторони кажуть, що вони одержали перемогу. У всякому разі остров ще знаходиться в руках повстанців і урядови досі не пощастило висадити свої війська на нього. Адмірал, котрий веде наступ на Мадейру, каже, що він не буде брати повстанців у полон, а буде їх нищити.

ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ФАШИСТІВСЬКОГО СУДУ.

БРІСЕЛЬ (Бельґія). — 4,000 студентів урядили демонстрацію протесту проти судової розправи в Італії над бельґійським професором Муленом. Студенти протестують проти фашистівського таємного суду, в якому обвинуваченому не дається повної можливости боронити себе.

До протестів студентів приєдналися великі натовпи народу, які не менш рішучо протестували проти фашистівської розправи. Професора Мулена арештувала італійська поліція в Міляні ніби за те, що він підготовляв повстання проти фашистів і був звязком між антифашистами, що проживають в Італії та на еміґрації.

В бельґійськім парляменті зроблено запит урядови, в який спосіб він думає реаґувати на те, що бельґійського громадянина судять в таємнім фашистівськім суді. Посли питали правительство, чи фашистівська Італія поводиласяб у такий спосіб з американським або анґлійським громадянином, в який вона поводиться з бельґійським громадянином.

Деякі посли домагалися, щоб до оборони Мулена були допущені бельґійські адвокати. Ще не відомо, яких заходів вжиє бельґійський уряд, щоби боронити свого громадянина.

КЛОПОТИ ЕСПАНСЬКОГО УРЯДУ.

МАДРИД (Еспанія). — Републиканський уряд має багато клопотів з безробіттям. В Севілі голодні безробітні напали на харчові склепи й деякі з них розграбували. Уряд має зменшити великі кадри державних службовців, а це ще більше прибавить безробітних, що тяжко відібється на авторитеті републиканської влади.

Таксамо багато клопотів має уряд, щоб перебороти сепаратистичний рух серед Катальонців. Не зважаючи на те, що голова краєвого катальонського уряду мав дружнє побачення з головою еспанського тимчасового уряду, всеж Катальонія не відмовляється від намірів проголосити свою незалежність. Думають, що по виборах до краєвого катальонського парляменту він проголосить незалежність Катальонії.

АВСТРІЯ НЕ БОЇТЬСЯ РІШЕНЬ ЛІҐИ НАЦІЙ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Тут викликало здивування повідомлення, що контрольна комісія над Австрією від Ліґи Націй поставить на травневій сесії Ліґи Націй справу австро-німецького митного порозуміння. Та Австрія не боїться цього, бо вважає, що Ліґа Націй не матиме підстав противитися економічному зближенню Німеччини й Австрії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
Full year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2 75

За оголошення редакція не відповідає

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СОВІТИ І ПОЛЬЩА

Коли читаємо американську пресу, то знаходимо в ній дуже богато ріжних новин про найменші подробиці з життя совітів. Американські кореспонденти передають теж дуже точно ріжні совітські протести, атаки на президента Гувера, Мусолінія, Поанкаре чи кого іншого зі світових державних мужів, тільки не пишуть нічогісенько про совітські протести проти польського терору на західно-українських землях, а чейже про ляцькі звірства заговорила світова преса. Навіть посли британського парляменту внесли в тій справі інтерпеляцію. І навіть американський і англійський посли мусіли інтервеновати в польськім уряді в справі побиття американських горожан українського роду, чи домагаючися ближчих вияснень у справі „пацифікації", як це було з англійським послом у Варшаві. Але про якусь інтервенцію совітського уряду у Варшаві в справі польської „пацифікації" ніхто не чував. А чейже совіти мали право до цього вже на підставі самого Ризького договору, яким совіти зобовязались охороняти польську національну меншість на совітських землях, а Польща — забезпечити національний, культурний та економічний розвій Українців під Польщею.

Ми вправді чули про протипольські протестаційні збори і маніфестації по деяких містах України, але такі протести не мають ніякого значення, коли про них навіть словом не згадує чужинецька преса.

Ми бачимо далі, що совіти не тільки, що не запротестували проти Польщі, що не старалися ніяким чином підкопати заслужено престиж Польщі за пролиту невинну кров українського робучого люду, але вони ще її ратують. В часі, коли чужинецька преса видвигає варварства Польщі, коли Польща має станути перед міжнародним судом за доконані над українським народом звірства, совіти приймають у себе польські торговельні делегації й допомагають Польщі вилізти з фінансової й промислової кризі, закуповуючи в неї чимраз більше товарів на чимраз грубші міліони.

Світова преса доносить про це польсько-совітське зближення. Навіть самі кореспонденти з Москви дивуються, що це сталося, що чим далі, тим більша зарисовується приязнь між Польщею і совітами. Супроти цеї приязни не диво, що чужинецькі кореспонденти широко розписуються, як то совіти бідкаються над Ніграми, та англійськими, французькими, італійськими і якими хто хоче робітниками, але про оборону совітами скатованого Польщею українського люду — не пишуть нічого.

УКРАЇНСЬКІ ПОСЛИ ПРО СВОЄ УВЯЗНЕННЯ В БЕРЕСТІ

(Протокол із побуту у військовій тюрмі в Берестї, підписаний бувшим послом О. Вислоцьким).

Проти ночі 10. вересня 1930 р. коло першої години збудив мене крик: „отверацъ" і рівночасно сильний стукіт до вікон і дверей мого дому на селі в Гаях Дітковецьких. Думав я, що це бандитський напад; крізь вікно побачив я людей із револьверами в руках у цивільних, військових і поліційних мундурах. На мій запит — хто вони і чого в ночі хочуть — відповіли: — „Поліція. Не гадаць, тильно отверацъ, бо дзві виважими".

Коли я відчинив двері, ввійшли до хати: комісар поліції, 3-ох поліцаїв, 2-ох цивільних і 1 жандарм. Поліцай приказав моїй жінці встати з ліжка, а до мене: „Збєраць сєн і пуйдзєш з нами. Юж скончиліосєн вшистко, длужей маршалек Пілсудскі цєрпєць вас не бендзє". Коли я запитав, чи я заарештований, і попрохав показати мені наказ про арешт, він відповів остро: „Збєраць сєн і нє гадаць. Пуйдзєш пан з нами, то там пану покажем, цо з паном бендзє". Я зібрався поволі, толі комісар скочив до мене: „Єжелі пан нє убеже сєн до двух минут, то тутай пана застшелєн як пса". Одягнувшися, хотів я з жінкою попрощатися, бо був певний, що мене десь убють (поліцаї мали нумери на шапках позниманї і не були з місцевого постерунку), але попрощатися комісар мені не дозволив, і мене брутально, силоміць із хати випхали. Жінці не дозволено вийти з хати.

На дворі прилучилося ще двох поліцаїв — отже, разом їх було 9 чоловіка. Вели мене два кільометри до авта, яке там чекало. Дорогою і комісар і поліцаї вигукували ріжні образи, глузували з мене та поштуркували мене. Наказу про мій арешт мені не показано. Посадили мене до авта, і в 2. год. приїхали ми до Бродів. Тут змінили авто. Зі мною сіли до авта: комісар із шофером, по один бік мене поліцай, а по другий жандарм. Вікна в авті були позаслонювані, світло згашене, нумер авта закритий. З Бродів виїхали ми на Радивилів (Волинь) через Кремянець, Дубно, Ковель, до Берестя. Дорогою запитав я, куди мене везуть, на що мені відповіли, що до Варшави до розпоряджень Пілсудського, а він, що схоче, то зі мною й зробить. Коли ми приїхали до твердині Берестя, я побачив, що мене везуть до слідчої військової тюрми, бо такий був напис.

10. вересня 1930 я опинився в канцелярії тюрми в 6. год. вечера. Тут, у присутности двох офіцирів, жандарм брутально перевів у мене особисту ревізію, силоміць здираючи з мене убрання і штурхаючи кулаком. Присутні офіцири з того посміхалися. По списанні генералій один із них відчинив двері й гукнув: „Марш, свіньо українска!" — і пхнув мене у двері. Привели мене до пустої келії. Цілий день ні в авті дорогою, ні в тюрмі не дали мені їсти.

По кількох годинах самітнього сидження в келії перевели мене до келії ч. 17, де застав я посла Вітоса. Цей сидів блідий і зденервований. Він розповів мені історію свого арешту, підчас якого з ним не краще поводилися. За хвилю відчинилися двері келії, і в них появився капітан жандармерії зі словами: „Вітос, брацъ кібель і виходзіць". Я, як молодший, узяв кібель і хотів іти, але капітан крикнув остро: „Поведзілем Вітос, то Вітос!" Вітос забрав кібель і вийшов. За хвилю почув я крик з виходка — „файдани" і другі назви. Коли Вітос вернув, то розповів мені, що капітан лаяв його і хотів бити; коли ж Вітос на це сказав йому, що він безборонний, то той його не вдарив. Була вже пізна ніч. Обидва ми з Вітосом полягали спати, бо були змучені і не спали попередньої ночі. Тоді вбіг капітан із жандармом і почав кричати, мовляв, хто дозволив нам лягати. Відтак наказав нам встати й одягатися, а коли ми одягнулися, то він наказав: „Розбєраць сєн і спаць!" Сказав, що ми в військовій тюрмі і все чисто мусимо робити на наказ.

Другого дня, коли ми вже покладися спати, збудив нас десь коло 11 год. в ночі офіцир, а жандарм постягав із нас коци; наказали вдягатися й по одиниці відводили нас до канцелярії, де був суддя, прокуратор та кількох офіцирів. Суддя спитав мене, чи я признаюся до вини: — „одервання вєнцсі од цалосьці". По повороті до келії наказав нам офіцир іти спати. За яку годину знову нас збудили й наказали вдягатися. За хвилю ввійшли до келії — суддя, прокуратор, полковник і офіцири та доручили нам „постановене арешту тимчасового" з підписом судді Деманда. Знову казали нам іти спати, а за годину знову збудили нас утретє і казали доручені нам „постановєня" віднести до канцелярії, де повідбирав їх від нас капітан жандармерії. Носили ми їх по одиниці.

Ось так минали дні. Робили ми все на команду. Перед офіциром мусіли ставати на „бачносьць". Наша кімната мала 2х3 метри. Ліжко було одно над одним, у два поверхи. Вікна не вільно було відчиняти, хіба на команду раз на день, коли ми виходили на півгодинний прохід. Часто прохідки не було. Одного разу, коли полковник приходив питати нас, чи не маємо якої просьби, я попрохав, щоб дали нам трохи повітря крізь вікно. Він відмовив. І так я в тяжкому повітрі і смороді від кібля нарешті мусів був зголоситися до лікаря, бо дістав страшні болі і завороти голови. При огляді лікар заявив мені, що біль голови не хороба. При тім був полковник. Коли мене повели від лікаря, то вартовий капітан почав мене на коритарі штурхати й бити револьвером по плечах, вигукуючи: „Ти свіньо українска, скурвисин, файдан, я ці помаркерую". А потім сказав ще жандармові: „Вахміщу, дай це му так, ажеби венцєй нє зглашал сєн до лекажа, аби тутай здехл в криміналє". Вже біля келії жандарм почав мене бити, а ключник витягнув револьвер і сичав „ціхо". Коли я прийшов до келії, то розповів про це Вітосові.

Що кілька днів припадало кожній келії замітати маленькою щіткою на рачках коритарі, чистити виходки й мити сплювачки, що були для вжитку офіцирів і тюремної служби. Така робота була дуже тяжка, втомна і огидна. Одного разу чув я, як посол Прагер мусів замітати коритар кілька разів, при чому жандарм брутально гукав і лаяв його. Коли Прагер прохав офіцира дозволу трохи відпочити, то той не дозволив. Така робота тревала понад дві години.

Страва наша складалася з четвертини кіля черствого хліба, обіду найчастіше з напів звареної моркви, буряків або капусти та трохи пісної бараболі, вечері з бараболяної зупи або ячмінної каші, та сніданку з гіркого чаю. Що тижня відбувалися ревізії.

В сусідній кімнаті сидів Целевич і Цьолкош. Одного разу чув я з Вітосом, як капітан забрав Целевича до темниці за те, що дивився крізь шпару у дверях. Капітан лаяв його при тім: „бидлен, файдан, скурви син" і т. д. У дальшій кімнаті сидів хворий Ліберман. Чув я, як він просився кілька днів до рапорту й до лікаря і довго не міг допроситися. Потім чув я вже, що лікар ходив до нього. По виступі Пілсудського у пресі почали офіцири підлещуватися до Вітоса. Давали йому в канцелярії читати те „інтервю", а полковник казав, що тільки його одного і хвалить Пілсудський та пропонував йому поєднатися з Пілсудським.

Через місяць забрали від мене Вітоса. Його посадили з Керніком, щоб порозумівся з ним щодо зречення кандидатури. Мене забрав жандарм і привів до канцелярії до вартового майора, а цей сказав, щоб мене відвів на долину до келії в пивниці і взяв другого заарештованого з пивничної келії. Ми обидва мали почистити всі кіблі в келіях у пивниці. Коли ключник і жандарм привели мене на долину, там з одної келії вивели посла Корфантого. Він був дуже блідий, зденервований та мав спухлу ліву щоку. Обидва ми повиносили по 20 кіблів по сходах на гору до виходка, помили руками кіблі, які страшенно смердїли. Відтак обох нас посадили до келії ч. 17. Тут розповів мені Корфанти, що капітан жандармерії побив його по лиці в виходку, копав ногами, а до того на ніч посадили його до келії в пивниці.

По двох днях в 12. год. в ночі збудив нас вартовий офіцир, відвів до келії на долину, де брутально переведено ревізію. До келії впускали по одному, і там один жандарм, без свідків переводив ревізію-екзекуцію. По ревізії переведено нас вже до келії ч. 6., і там наказали нам спати на чужій брудній постелі. Я спав тепер на постелі Керніка, а Корфанти на постелі Бацьмаги. По 5-ох днях забрали від мене Корфантого, а дали Путка, який сидів із Ліщинським. Він оповідав мені, що його намовляли офіцири, щоб погодився з Пілсудським, а коли він відмовився, то всадили його на два дні до зимної келії в пивниці, де він і захворів.

Дня 14. жовтня забрав мене вартовий офіцир і привів до канцелярії до полковника. Цей спитав мене при кількох офіцирах, чи я хочу кандидувати до сойму і на якому списку. Я відповів, що хочу на список українсько - білоруський. Тоді дав він мені підписати декляраціию, і заявив: „Маршалек Пілсудскі згодзі сєн допусьціць вас до кандидованя". Підписану декларацію лишив я в канцелярії. Потім відвели мене до келії ч. [illegible], де сидів посол Попель по своїм побитті. Він розповів мені, що його побив капітан, і я сам бачив на його тілі знаки від побиття. Він говорив мені також про побиття Лібермана, з яким він сидів.

Коли я сидів з Попелем, то ввечері по одній ревізії, яка відбувалася в пивничних келіях, побив мене капітан по лиці і копав ногами. Бачив це Попель, як мене копано, у дверях келії. Ввійшовши до середини, той самий жандарм спитав мене, чи я не Кернік. Окрім нас двох, у келії більше нікого не було. При ревізії штурхав мене кулаками, посміхався, прозивав, роздягнув гольцем, і я мусів у холодній келії стояти перед ним на позір. Коли виходив уже з келії, то другий капітан пхнув мене сильно у плечі.

З Попелем я сидів коло місяця. Підчас описаної вище ревізії побито теж Керніка, про що він мені оповідав.

15. листопада по ревізії забрали мене до авта і разом із Ліщинським вивезли до Львова. Їхали три авта із українськими послами. В Раві Руській поліція, на чолі зі старостою, здержала авта, бо вони були без ліхтарів, а числа невалонювані. Наша сторожа не хотіла легітимуватися, кажучи, що їм цього не вільно робити. По довших коровод ах виїхали ми далі до Львова.

Бригідки, 20. грудня 1930 р.

О. Вислоцький.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, подає до відома всіх своїх членів, що місячний мітінг відбудеться в неділю, 3го травня, в годині 1-ій пополудни, в У. Н. Домі, 4 і Ворд ул. Проситься всіх членів прибути на сей мітінг, бо є справи до полагодження. Довгуючі члени без огляду будуть суспендовані, коли не вирівнають своїх залеглостий. — Стефан Верещак, секр.

Мати пішла з пятилітнім синком до зоольоґічного городу. Синок бачить там чорних бузьків і питається:

— Мамо, а ті бузьки то певно приносять дітей ніграм?

—o—

— Що то є, що ви в картах маєте таке щастя, а в кінських перегонах програєте всі гроші?

— І ви ще питаєте? Таж я коней не можу мішати!

Проф. Вол. Тимошенко.

УКРАЇНА І РОСІЯ

В ЇХ ЕКОНОМІЧНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ.*)

(5)

В наслідок цього, коли в середині XVIII віку митні межі між Україною і Росією були скасовані (на бажання московського купецтва, бо українське купецтво і шляхта висловлювали своє незадоволення з цього приводу), то московське купецтво не лише вже перебрало на себе посередництво в зовнішній торговлі України, а також в значній мірі і внутрішню торговлю на Україні. Україна все більше робилась ринком для Москви.

Входження України в середині XVIII віку в одні митні межі з Москвою, а пізніше з приєднанням Польщі до Росії, і з Варшавою, поставило український ринок під охорону високого російського мита. Але чи забезпечувало це розвиток української промисловости?

Підчас остаточного знищення митної межі поміж Україною і Московщиною в середині XVIII століття, Москва вже мала досить розвинену промисловість, створену в значній мірі заходами меркантілістичної політики Петра І і його наступників. Українська промисловість, по части з причини тої політики, була на значно нижчому рівні. Навіть торговля, не кажучи вже про зовнішню, а і внутрішня попала в руки московського купецтва. Так що на Україні навіть торговельний капітал, що є звичайно основою для розкладу і промислового капіталу, був у руках московського купецтва. Воно не мало інтересу до розвитку місцевої української промисловости, бо шукало ринків для своєї власної.

Пізніше, коли Польща увійшла в межі імперії, а зокрема з середини XIX віку після скасування митної межі поміж Польщею та іншими територіями б. Росії, українська промисловість опинилася в одних митних межах і з промисловістю польською. З цього часу українська територія зробилась полем для конкурентної боротьби поміж промисловістю польською та московською. Розуміється при таких умовах мало розвинута в той час українська промисловість, опинившись в одних митних межах з двома розвинутими промисловими центрами, не могла використовувати для власного розвитку той промисловий протекціонізм, що характеризував торговельну політику Росії майже на всьому протязі XIX віку. Навпаки, можна рахувати, що промисловий протекціонізм Росії швидче шкодив розвиткови українського сільського господарства, здорожуючи для нього промислові вироби, ніж сприяв її власному промисловому розвиткові. Українська промисловість і надалі розвивалась менше, ніж в Росії і Польщі. З другого боку укр. сільське господарство не користало також і від промислового розвитку Москви, бо, як ми показали вище, Москва своїм розвитком на схід все більше переставала бути ринком для сільсько-господарських продуктів України. Між сільсько-господарською Україною та промисловою Москвою не витворилось тієї спільности економічних інтересів, в формі взаємности ринків, як то напр. витворилось між сходом і заходом в Злучених Державах Америки. Українське сільське господарство що далі то більше спиралось щодо свого збуту на західно-европейську промисловість. Правда, Україна в другій половині XIX віку, зокрема починаючи з 80-тих років, змогла розвинути певні промислові галузі (кам - вугілля, металюргічна, цукрова промисловість). Використала вона для розвитку цих промисловостей і російське мито і російські ринки. Але цікаво, що на Україні розвинулись такі види промисловости, які використовували лише місцеву сировину та які по характеру своєму могли розвинутися лише на місцях знаходження сировини. Промисловості камінно-вугільна, залізо-рудна, металюргічна, важка хемічна, цукрова й інші промисловости по переробці промислових річовин не могли виникнути деінде як на Україні, бо там знаходилась потрібна для них сировина, а ця сировина не витримувала далекого транспорту в інші райони.

На Україні виникли лише промисловости, що — вживаючи термінологію Альфреда Вебера — орієнтовані на місце знаходження сировини — важкі промисловости. Не виникло зовсім на Україні промисловости, що орієнтовані на використовування спритливих ринків праці. Вже не кажучи про такі промисловости, що переробляють привозну сировину (як бавовняна промисловість Москви, що працює на привозній сировині та на привозному паливі), але навіть і такі промисловости легкого типу, як механічна чи машинобудівельна, для яких сировину давала українська важка металюргія, на Україні розвинулись слабо. Навпаки, залізо вивозилось в московсько-польські центри для розвитку механічної продукції там. Україна ж одержувала механічні вироби з Польщі і Москви і їх конкуренція швидко затримувала розвиток цих промисловостей на Україні. Це було наслідком того, що Україна була в одних митних межах з районами далеко старішої промислової культури. До цього треба додати ще інші причини. Характерна для Росії політика не лише адміністраційного, але і економічного централізму богато причинилась до цього. Концентрація в Петербурзі і Москві капіталів, централізація там банків (Україна майже зовсім не мала власних банкових підприємств, а лише філії петербурських та московських банків), витягування тудиж ощадностей з населення через державну ощадну скарбницю і навіть через кооперативні центри, що були дозволені лише в Москві, — все це обезкровлювало українське народне господарство. Ті промисловости, що розвинулись на Україні, розвинулись не на рахунок московських капіталів, а на рахунок капіталів французького, німецького, бельгійського, польського, жидівського та незначних решток того українського капіталу, що не був висмоктаний московським центром. Таким чином і з цього боку московський капіталізм не допоміг розвиткові промисловости на Україні.

Також централізація довший час була і щодо технічної і всякої спеціяльної освіти. Всі високі технічні школи скупчувались в Петербурзі та Москві. Навіть високі сільсько-господарські школи до кінця XIX віку (коли заснована була Київська політехніка) не існувала на Україні, що була центром сільсько-господарської продукції. Лише в XX столітті почали засновуватися високі технічні школи на Україні.

(Конець буде)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОЛЬСЬКИЙ ГОЛОС У ВІДПОВІДЬ ЕП. ХОМИШИНОВИ.

Громадянин Іван Семань з Ню Йорку, член 117 від. У. Н. Союза, надіслав до редакції „Свободи" листа, в якім заявляє, що Пастирський Лист еп. Хомишина обурив його до крайности, як і обурив тих Українців, з якими він говорив про лояльність еп. Хомишина супроти Польщі та його заміти, що український нарід ще не дозрів до того, щоби собою правити.

Один зі знакомих гром. Семаня дав йому польську газету „Америка Ехо" з 11 січня 1931 р., в якій є польський допис про відносини в Галичині, а в тім дописі чесна польська газета дає образ сучасної польської держави, тої, якій ми маємо по науці еп. Хомишина служити вірно як пес і старатися її скріпити, а якої соромляться самі чесні Поляки. Отсей польський голос звучить так:

ODPOWIEDŹ PANU KAROLOWI B. MAZUROWI.

W No. 47 "Ameryki-Echo" z dnia 23 listopada 1930, pan Karol B. Mazur napisał dwa artykuły, jeden na stronicy 17, drugi na 18, w których to artykułach wylewa krokodyle łzy nad mojemi wrażeniami z Polski, twierdząc, że ja wszystko przedstawiam w ujemnym świetle, że widzę w negatywach, że według mnie wszystko w Polsce jest złe, od A do Z — i że ja na to wszystko nie daję żadney rady.

Jeżeli pan Karol B. Mazur twierdzi, że ja na to wszystko złe od A do Z, jakie w Polsce widziałem, nie daję żadnej dy, to albo p. Karol B. Mazur czytał artykuły moje bardzo pobieżnie, albo miał zapocone okulary. A jednak, każdy bezstronny spostrzeże, że ja swoje korespodencje oparłem na faktach, opisałem wszystko tak, jakie wrażenie zrobił na mnie kraj i ludzie, po 30-letniej niebytności. Przytem muszę p. Karolowi B. Mazurowi powiedzieć, że atrakcyjną przyczyną mego wyjazdu do Polski były właśnie te ujemne strony, których przez 10 lat niepodległości Polski nasłuchałem się od ludzi, od naszych rodaków tu w Ameryce zamieszkałych, a którzy, czy to z miłości dla Ojczyzny, czy z innych powodów wyjeżdżali do Polski, a wracali stamtąd jedni ograbieni, drudzy zrujnowani, inni ze strasznem rozgoryczeniem w sercu na krajowe porządki, znowu inni z przekleństwem na ustach na Polskę. A byli i tacy, którzy wyrażali się o Polsce w sposób wysoce nie parlamentarny, używając wyrazów nie nadających się do publikowania w porządnem towarzystwie — co tu i owdzie odbiło się w prasie amerykańskiej...

Wierzyłem i nie wierzyłem tym wywnętrzeniom ludzkim i wreszcie, jako ten niewierny Tomasz, postanowiłem sam pojechać i przekonać się na miejscu, a "com widział i słyszał, w księgi umieściłem" — jak wyraził się poeta.

Tak samo radzę i p. Karolowi B. Mazurowi, by poszedł za moim przykładem i żeby zaszedł nie tylko do Nowosielec, gdzie ma stacje na miejscu, a o których to Nowosielcach nabajał tyle niedorzeczności, ale, żeby przejechał się także po tych okolicach, w których ja byłem i ja jestem gotów towarzyszyć mu i pokazać to eldorado, którem on tak zachwyca się. Zaprowadzę go po tych sławnych "polskich" drogach na naszem podkarpaciu, ale tylko wtedy, gdy lekarz stwierdzi, że p. Karol B. Mazur, bez straty swego zdrowia może po nich przejechać się. Zaprowadzę go do tych kurnych chat, w których mieszkają dyplomowani przez królów polskich szlachcice, a w rozmowie z nimi może p. p. Karol B. Mazur przekona się, kto właściwie winien, że oni tacy ciemni. Ludziska owi chętnie przyjmą nas tym owsianym oszczypkiem, którym konia wyczesać można. Prosimy zresztą mego rodzonego brata, żeby nas oprowadził po tych nędznych wioskach pomiędzy Sanokiem a Przemyślem, w których brat mój szukał parobka, jak do Krecowa, do Krecowej Woli, do Leszczawy, Berżawy i innych i będziemy obydwaj prosić ludzi o sprzedanie nam trochę mleka i chleba, a zobaczy pan, panie Karolu, że nędzarze ci z duszy przyjmą nas, ale tylko postną kapustą, czarną jak sadza, postnem żytnim lub owsianym żurem i pieczonymi kartoflami — bo mleko u nich, to niedościgniona roskosz, to marzenie tylko! Zaprowadzę pana, panie Karolu B. Mazur, po tych wsiach i miasteczkach, w których były za czasów austrijackich urzędy pocztowe, sądy, urzędy podatkowe, ku wygodzie ludności, a rząd polski poznosił je jako zbytek, bo na co chamom ruskim takich kulturalnych urządzeń! Pokaże panu te posterunki policji polskiej, w których wszyscy żonaci policjanci wybierają dla siebie na święta jaja, grzyby, każą sobie zwozić siano, drzewo, biednym góralom za darmo... Zaprowadzę pana po owych 67 wsiach liskiego powiatu, w których dotychczas nie ma szkół, ale weźmiemy z sobą "Szematyzm" z roku 1914, by zobaczyć, że w owych gminach były już wtedy szkoły, bo rząd austrijacki dbał o wszystkich obywateli jednakowo. Gdy nam czasu wystarczy, zaglądnimy i na Wołyń i zbadamy tamtejsze stosunki szkolne. Zobaczy pan, ile tamtejsze mniejszości mają szkół swoich, a ile polskich. Nie zaszkodziłoby nam zaglądnąć do powiatów: Bobreckiego, Przemyślańskiego, Tarnopolskiego i zobaczyć, jak tam pięknie spisały się ekspedycje wojskowo-karne, ilu tam ludzi pobito, ilu pokaleczono, ilu połamano kości; z ilu darto pasy, ilu ludzi leży po szpitalach, a ilu wskutek pobicia umarło, a to wszystko za to, że polscy dziedzice i ich gumienni poasekurowali dobrze swoje sterty zboża i podpalili, by wziąć grubą asekurację, a winę podpałów złożyć na Ukraińców jako sabotażystów, z których ani jednego nie złapano! Zaglądniemy, panie Karolu, tu i ówdzie do wiejskich chat, by przekonać się, że na 6 lub 8 osób w kurnej chacie jest jedna para butów, lub jedna kożuszanka, albo jakiś tandetny "burnus". Dla urozmaicenia pójdziemy na Pomorze, by dowiedzieć się, czy i tam również Ukraińcy sabotażyści popalili wszędzie sterty ze zbożem, czy właściciele spekulańci, bo, jak panu wiadomo, dziś w Polsce metr żyta kosztuje 14 zł. Czyż nie wygodniej podpalić i wziąć grubą asekurację, niż młócić, i za bezcen sprzedać? Zobaczy pan, panie Karolu, jak za 11 lat, rządów w niepodległej Polsce naród dorobił się. Dzisiaj ludowi tąksamo dobrze, jak ongiś za czasów Stanisława Staszica, który w swych nieśmiertelnych dziełach pisał, że chłop polski to najnieszczęśliwsze stworzenie na świecie. Zobaczy Pan, że ten chłop czy dyplomowany przez królów polskich szlachcic chodaczkowy mieszka na całem podkarpaciu razem z cielętami, prosiętami, kurami w jednej izbie. Ale i w Nowosielcach i w Felejówce, panie Karolu, zmieniło się wiele na gorsze. — Tam, gdzie przed 30 laty siedział na gruncie jeden gospodarz, dzisiaj siedzi ich pięciu lub sześciu dziadów, właścicieli jednego dwu, lub półmorgowego gospodarstwa, a w takim Haczowie, Komborni, Wrocance, Klimkówce to znajdzie pan moc ćwierćmorgowych "gospodarzy." A w jakich lepiankach oni mieszkają, warto popatrzeć, ci obywatele wolnej i niepodległej! Dowie się pan od nich, że dzisiaj chłop z tych okolic musi sprzedać 5 metrów żyta, by kupić parę butów, a on wszystkiego zboża nie ma tyle dla całej rodziny, złożonej niejednokrotnie z 6, 8, 10 osób. A wtedy wyobrazi pan sobie tego zamożnego kmiecia w Polsce wolnej i niepodległej! — Za to zobaczy pan, panie Karolu, niepodzielnie i nietknięte latyfundja pana Gniewosza z Nowosielec, Karlikowa i wielu wielu innych wsi, którego pan uwiecznił w swej korespondencji jako patrona-tyrana Polaka, rzymsko-katolika! — Pisał pan o swym p. Gniewoszu z Nowosielec, że miał on niczem nieograniczoną władzę nad biedną ludnością, której nie był zwierzchnikiem, bo pańszczyzna już dawno przez Austrię zniesioną była, — bo nie pozwolił pan Gniewosz z tytułu swego patronatu żadną miarą zburzyć starej walącej się cerkwi, i na jej miejsce budować nowej, aż chłopi sami zrobili z tą cerkwią porządek, bo wbrew woli Gniewosza jako patrona, w nocy samowolnie cerkiew rozebrali i jak pan pisze, miejsce pozamiatali. Ładnych to miała ludność wiejska patronów! Patronem być czyim, to znaczy być jego opiekunem, nieść mu pomoc, bronić go, życie osładzać, a pan Gniewosz, wedle słów pana Karola, tak swój szczytny urząd patrona kościelnego sprawował, "że bez jego zezwolenia parafja nie była w stanie nic uczynić, i tak sprawa przeciągała się całe lata, aż do cerkwi lało się jak z cebra, bo na poprawę pan Gniewosz nie pozwolił", a nowej cerkwi również budować nie pozwolił, chociaż ludzie zwieźli materjał! Z tych słów, panie Karolu, dowie się każdy, jakich to w Polsce ludność polska czy ruska miała patronów, bo takimi byli wszyscy szlachcice z małymi wyjątkami a na ich cześć naród ukrainski złożył owe sławne pieśni, kiedy to cerkwie były oddawane w arendę Żydom, a ludność czekała w niedzielę i święta na przyjazd Żyda plenipotenta Zelmana, żeby wydał klucze od cerkwi i tej tragicznej chwili nie zapomniała do dziś dnia, bo podczas świąt wielkanocnych na zabawach ludowych koło cerkwi śpiewa naród po dziś dzień: "Jidé, jide Zelman, jide jide jeho brat", którą to pieśń pan Karol zapomniał zacytować w swej korespondencji. Takich to patronów miała ludnoąć ruska, a i polska nie lepszych, kiedy to Mazurzy w Małopolsce tak odwdzięczyli się swym patronom w 1848 roku, że podczas rzezi mówili do siebie: "Kumie Macieju, rznijcie tego puna powoli, bo to dobry pun był", — czego nie można powiedzieć o chłopach ruskich, bo ani jednego wypadku pobicia panów nie było, nie to rznięcia piłami! — Tak panie Karolu! Zresztą, mimo wszystko, zrobił pan niedźwiedzią przysługę p. Gniewoszowi, przypisując jemu wszechmoc w niepozwoleniu chłopom rozebrać starą cerkiew, i budować nową, bo w rzeczywistości nie pan Gniewosz to zrobił, a cesarsko-królewscy konserwatorowie z poduszczenia ówczesnego tyrana-namiestnika hr. Kazimierza Badeniego. On idąc za podszeptem Gniewosza kazał konserwatorom uznać ową cerkiewkę za stylową, i niedopuścić ani do jej naprawy, ani do budowy nowej, w tym celu, by po jej zawaleniu się zbudować tamże kościół obrządku rzymskiego i w ten sposób przeciągnąć ludność powoli na Polaków, jak to się dzisiaj w wolnej Polsce robi! Jednakże, w owym sławnym roku 1893 Wiedeń miał coś do powiedzenia, komisje musiały swój badeniowski rozpęd pohamować, chłopi postawili na swojem i w roku 1894 wymurowali sobie wspaniałą świątynię. Gdyby to dzisiaj tak się stało, byłaby we wsi wojskowa ekspedycja karna, ileby narobiła szkody, ile ludzi straciłoby życie, to jednemu Bogu wiadomo. Dalej pisze pan, że w Nowosielcach jest połowa Polaków, a połowa Rusinów, tymczasem jest to nieprawdą, bo według urzędowego Szematyzmu diecezji przemyskiej w Nowosielcach jest 978 Rusinów i 517 Polaków, a więc do połowy jeszcze daleko. A gdyby pan przeglądnął lustrację królewszczyzn z roku 1565, dokonaną przez lustratora królewskiego Christ. Sokołowskiego, doszedłby pan do przekonania, że w Nowosielcach ani jednego Polaka wówczas nie było, bo imiona osiadłych tamże kmieci, jak: Paszko, Leśko, Iwan, Sawka, Chwedor, Lan, Ihnat, Kłym, Wasko, Taras, Hawriło, Jacko, Jurko, Kuźma, Semko, Roman, Muśko, Artym, Dańko, nie wkazują wcale polskiego pochodzenia, a pomimo tego szkoła w Nowosielcach jest wyłącznie z językiem polskim wykładowym, gdzie wszystkich przedmiotów uczy się po polsku, a tylko jednego języka ruskiego uczą czasem kiepsko nauczyciele Polacy dwa razy na tydzień, bo sami nie umieją, bo są Mazurami! Ale cóż! wolno w Polsce, jak kto chce, mówi stare przysłowie.

Dalej pisze pan, że stara cerkiew w Nowosielcach zbudowana była po ostatnim napadzie Tatarów. Jednak i to okazuje się nieprawdą, bo wedle Szematyzmu, diecezji przemyskiej, cerkiew owa zbudowaną była w roku 1741 a ostatni napad Tatarów w tych stronach był w roku 1624. Wobec tego panie Karolu moja rada taka: czego dobrze nie wiem, tego nie piszę, bo od wielkości do śmieszności krok jeden.

W innem miejscu pisze pan Karol B. Mazur, że na północ od Dniestru we wschodniej Małopolsce od Przemyśla do Brzeżan nie ma prawdziwych Rusinów, to są Polacy, którzy przyjęli obrządek grecki! — Fe! panie Karolu! Jakżeż to mogło tak być, by Polacy, ludzie o wyższej, jak pan pisze (str. 17), kulturze, mogli przyjmować niższą i staczać się na dno przepaści, zwłaszcza kulturą taką, która nie miała za sobą żadnej jak pan twierdzi historji, żadnej obrony, żadnego aparatu państwowego, a była na prawach poddanych-helotów, którą rządzili ubóstwiani przez pana Gniewosze i Kaniowscy. Ci to patronowie, jak pan, to dobrze wie, kazali chłopom w zimie lód orać na stawie, gdy nie było roboty na gumnie, lub wyleźć na drzewo i kukać, a później do nich strzelali. Za to panu Kaniowskiemu nic nie było, bo on był nieograniczonym panem tego bydlęcia w ludzkiej postaci, tych "chłopów i popów," jak pan pogardliwie o ks. Moskaliku wyrażą się! Czy to ma być droga do złagodzenia antagonizmów narodowościowych? Czy ludzie, których ideałem są Gniewosze, Kaniowscy i Zagłoby, chcą w ten sposób urzeczywistnić ideały "wolności, równości i braterstwa", wydrwiwaniem popów? — Fe! panie Karolu! Gniewa się pan na mnie panie Karolu, że ja wszystko złe widzę w Polsce. A czy ks. Kalinka, autor "Sejmu Czteroletniego" i wielu innych pomnikowych prac historycznych ukrywał błędy narodu jak pan tego odemnie rządasz, czy piętnował je publicznie? He? Czy nie lepiej, panie Karolu, przestrzedz ludzi publicznie, żeby w nocy nikt autem nie jechał w okolicach Nowego Sącza i Myślenic, bo tam chłopi Mazurzy uwiązują na gościńcach do wierzb na szerokości drogi grube dróty i jak jedzie auto bywały wypadki, że szoferowi i nie jednemu podróżnemu głowa spadła, — to samo dzieje się w okolicach Borysławia i Drohobycza, czy to ze względu na prestige Polski należy zamilczyć. Co? Czy posłów do ciał ustawodawczych wybierają na to, żeby wykazywali błędy i niedomagania aparatu państwowego i samego narodu? Ja będę bardzo zadowolony panie Karolu, gdy pan przyjechawszy do Polski pokaże mi coś takigo, co ja mógłbym pochwalić z wyjątkiem okolic Śląska i Poznańskiego, które to okolice stoją wysoko pod względem kultury tak jak i inne kraje zachodnie europejskie, co ja w swej korespondencji podnosiłem, ale to zasługi jak sami Polacy przyznają kogo innego. — Na zakończenie jeszcze panie Karolu malutka wzmianka o sanockiem gimnazjum. Pan pisze, że dawniej młodzież polska i ruska spiewała tam pieśni polskie i ruskie, młodzież lubiała się, żyła razem. To prawda panie Karolu, tak było, za Austrji, ale to przeszło do historji! Dzisiaj niema z tego ani śladu; dzisiaj zapanowała tam wszechwładnie Polska, dzisiaj w święta ruskie nauka odbywa się w sanockiem gimnazjum tak jak w Poznaniu lub Kielcach, świąt ruskich nie szanuje się, nawet naukę ruskiej religji zniesiono w ten sposó, że zwinięto etatową posadę nauczyciela gr.-kat. religji, a otworzono tylko kontraktową suplenturę a ponieważ młodzieży ruskiej wstęp do gimnazjum coraz więcej utrudnia się mówiąc: "idź bydło paść"! dojdzie niezadługo do tego, że i kontraktowa posada zwinie się, jak to zrobiono w wielu wielu innych miastach wschodniej jak obecnie nazywają Małopolski. A tych kilka gimnazjów ruskich które de nomine są jeszcze ruskiemi, zwinie się w ten sposób jak tarnopolskie, rohatyńskie, drobobyckie, bo podrzuci się bomby, sztylety i "Surmy" i powie się, że młodzież szkolna należy do U. W. O. i do sabotażystów. A universytet ruski, który sejm uchwalił założyć w roku 1922 "ad captandam benevolentiam" zagranicy, dostaną Rusini na księżycu. Będie to zapłata za to, że ukrainskie wojska Atamana Petlury walczyły przed 10 laty na prawem skrzydle armji polskiej przeciw najazdowi bolszewickiemu jak pisze Lwowski Dziennik Ludowy No. 267 z dnia 20 listopada 1930. — Dalej ten ziennnik pisze: Zapomniano podczas obecnych jubileuszów o tych wielu, wielu rzeczach z owych czasów, zapomniano o wojskach ukraińskich Petlury. Petlura zginął w Paryżu z ręki bolszewickiego bandyty Szwarcbarta. Zginął na obczyźnie jako emigrant, bo w Polsce nie miał co robić, bo zapomniano ową sławną enuncijację Pilsudskiego, wypowiedzianą w Winnicy w roku 1920: "Nie ja — sługa swego narodu — decydować będe o tych granicach Ukrainy; decydować o tem będzie sejm suwerenny narodu ukraińskiego w porozumieniu z sejmem suwerennym narodu polskiego" (Dziennik Ludowy No. 267 z 30 XI 1930). Dzisiaj menerzy rządu polskiego widocznie mając krótką pamięć zapomnielį o tem bo podczas wyborów ostatnich powsadzali do aresztów prawie wszystkich ukraińskich posłów, a rezultatem tego było zrabowanie im wszystkich mandatów na Wołyniu i Białorusi, i większej części mandatów w Galicji, tudzież katowanie i mordowanie niewinnych ludzi zapomocą karnych ekspedycji, któremi zainteresował się cały cywilizowany świat. O innych dowodach wdzięczności pomówimy później.

Albert Filipczak,
Syracuse, N. Y.

— Телеграф, знаєш, можна так пояснити: Колиб, скажімо, був такий великий пес, що сягав би наприклад із Ню Йорку до Сан Франціско, а ти настолочив йому в Ню Йорку на хвіст, то в Сан Франціско він загавкав би.

— А щож тоді є бездротний телеграф?

— Тесаме, лише нема тоді того пса.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДОПОМОЖІМ ВІДОМОМУ АРТИСТОВИ.

Поможім, після наших сил, нашому колись славному оперовому співакови п. Михайлови Зазулякови. Він відомий зі своїх виступів на наших концертах, а найбільше відомий Українцям в Ню Йорку й околиці. Цей наш артист, громадянин і патріот опинився в дуже скрутному й застрашаючо безвихідному положенні. Коли ми не прийдемо йому з поміччю, то його дальша екзистенція має дуже гіркі вигляди, бо він сам помогти собі не всилі, будучи поважно хорим на нервовий розстрій, тощо.

З помешкання викидають його прямо на вулицю, а доручені йому судові папери вказують, що до кількох днів, щоб уникнути безпардонної „румації“, треба йому заплатити поверх триста долярів, а звідки він їх дістане?

Чейже не дамо загинути тому, котрий своїм голосом причинився до піднесення значіння нашої рідної пісні. З його виступів (не згадуючи вже про розбудження ним замилування до нашої пісні дорогою численних грамофонових рекордів) ввесь наш американський загал мав не тільки моральну, але й матеріяльну користь, бо де він співав, то концерт чи народне свято набирало більшої ваги, притягаючи більше публики. Та з тих концертів п. Зазуляк не зробив маєтку, щоби міг нині спокійно свого віку доживати. Так він як і инші наші народні робітники пера, музики чи співу, не дістають такої заплати, з котрої бодай могли би прожити, бо ми нація недержавна, бідна, тому й наші народні робітники мусять бідувати.

В нього серце щире й нераз лучалося таке, що хоч сам ледви міг проживитись, а ще ділився та помагав біднішому від себе. В нього є прекрасна бібліотека, яка з хвилею, коли з неї не буде вже міг ніяк користати, перейде на власність Українського Національного Музею у Львові. Отже й те, що придбав своїми зусиллями, віддає він нашій народній установі. А сам він, знеможений безупинною боротьбою за істнування, опинився тепер в безвихідному положенню, тож треба йому помогти, щоби не було нам всім сорому та ганьби, колиб він безпомічний замкнув ненадійно очи на віки з приводу нашої байдужности чи звичайної життевої нужди. Може тоді причплемо з квітів вінці, але, на мою думку, краще дати йому ще за життя якусь поміч, щоби міг він далі сповняти своє мистецьке післанництво. А прецінь це не так тяжко допомогти. Можнаж урядити концерт, в котрім взялиб участь всі наші артисти для артиста, та дали свій труд безплатно, а ще краще й практичніще булоби, коли би наші громади в Злучених Державах, а також в Канаді, запрошували п. Зазуляка на народні свята-концерти, тощо, а тим самим дали би йому змогу жити в відрадніщих як тепер обставинах.

Звертаюсь теж до нашої народної установи „Обєднання“ з просьбою, щоби вона занялась долею нашого земляка-артиста. А може хтось має якусь кращу пропозицію щодо помочи, то прошу забрати голос в цій справі. Поміч конечна і то негайна. Я є певний, що не знайдеться людина, котра була би проти помочи нашому артистови п. Зазулякови. Ратуймо життя його, поки є час.

Дехто вже й ратує. От парохія Св. Воскресення, 675 Іст 183 вул., Бронкс, Н. Й., перша відступає свою галю безплатно на концерт-вечерниці, які відбудуться в суботу, 2 мая ц. р., в годині 7-мій вечером, а дохід призначений для п. Зазуляка. Проситься наше громадянство о численну участь, як з Ню Йорку так і найближчої околиці, а цим не тільки докажемо, що уміємо віддлатитися народному робітникови, помагаючи йому в біді, але заохотимо тим й других працівників на народній ниві трудитися для свого українського народу. Надзвичайною пожертвою доброжичливих наших патріотів-громадян (як добр. Ст. Чосника $10; добр. Нестора Закалужного $5; д.д. Середи $4 і Скубової $5; о. Іванишина $5; добр. Пасічника $2; о. Павляка $5; о. Понятишина $3; спроможено ся здержати на короткий час розпорядок суду щодо „румації“. Для можливих подальших пожертв подаю давню адресу п. Зазуляка:

Michael Zazulak,
951 Washington Ave.,
Bronx, N. Y.

В найгіршім випадку почтовий уряд все повідомить його та доручить йому його кореспонденцію.

о. Лука Качор.

Суддя (до свідка): Чи домагаєтеся заплати як свідок?

— Так, тисячу долярів.

— Що? Тисячу долярів?! Яке оправдання маєте на таке домагання?

Пане суддя, я є фільмовий актор і заробляю тисячу долярів денно, як граю одну ролю.

— Ісусе Христе! Тисячу долярів! Стільки не заробляє навіть міністер!

— Ну, так, одначе він не грає ніякої ролі!

ДОПИС ЗІ ЛЬВОВА.

В парижській „Незалежности“ читаємо:

Парляменту нема. Постійна більшість у формі т. з. „блоку співпраці з урядом“ (ББ) є сліповиконавчим органом уряду, сам же уряд з безоглядною диктатурою. Громадське життя починає втікати до приватних домівок, бо жене його туди загальна шпіонажа і провокація. Замісць права, кермує усім т. зв. доцільність. Що є доцільне, про це рішає кожний урядовець і поліцай на свою руку. Такий „дух часу“ охоплює вже й суди, особливо на Волині. Там нема вже навіть трох Українців, які моглиб разом вести якунебудь громадську працю. Соймова лівиця розбита. Більше хребта і пляну у вшехполяків, але їх підвалина це молодь і кращі урядовці. Урядовці можуть віддати свої голоси при виборах на вшехпольську лісту і більше нічого.

На селі біда, якої не може знести навіть наш селянин, котрого гартує вона вже довгі роки. На лихе животіння та податки наш нарід, де може, зичить гроші у лихварів. Безліч землі на продаж і ніхто її не купує. Наша кооперація дійсний хребет нації, в тяжких злиднях. Її люто сплюндровано, обороти торговельні впали, не має кредиту. Рідна Школа, Сільський Господар і Просвіта також у матеріяльній скруті. Потішаюче, що терор карних експедицій та масові арешти не вбили духа народу. Серед грізної дійсности вибори виратували „гонор“ нації. Село дало гідну відповідь, що не можна балакати з ним буком. В якийнебудь успіх переговорів тут ніхто не вірить. Польща залізною рукою душить ціле українське життя, а якийнебудь український політичний промах бажала би використати для себе.

Д. М.

ХОТІВ ЗАБОГАТІТИ Й ОПИНИВСЯ В ТЮРМІ.

З Яс (Румунія) доносять, що один селянин хотів забогатіти й убив свойого брата й сестру, щоб одідичити їх майно. Трупів закопав він у лісі, але злочин викрито. Душогуба арештували.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА. (6)

Тарзан довго вдивлявся в небосхил, де в хвилях моря зникав корабель, який став вязницею для його сина й дружини. З джунглів за спиною його блестіли двоє кровю налитих очей. Невелика малпа на дереві почала кричати. Це вивело Тарзана з задуми. Нарешті він промовив сам до себе: „Я маю хоч одну втіху, що моя Джейні знаходиться в Лондоні в безпеці“.

—o—

Він не знав, що вона вже в руках Рокова. Опамятавшись трохи, Тарзан прочитав карточку, яку дали йому в руки, коли висаджували з човна на беріг. Там було: „Ти родився в джунглях між малпами й ми тебе повернули їм. Твій син буде мати вище становище від тебе. Ми його зробимо членом племени дикунів-людоїдів, а може він навіть стане їх ватажком і гордо буде носити в своїх ніздрях золоте кільце“.

—o—

Далі було ще кілька речень, що насміхалися над Тарзаном і нарешті цинічно говорили про доброту Росіян. Записка кінчилася такими словами: „Я міг убити тебе, але життя в місцевости, звідки ти не зможеш вибратися, буде для тебе гірше від смерти. Також й твоя дружина буде поневірятися, або дістанеться мені в нагороду за те все, що ти зробив для мене. Це є помста Миколи Рокова“.

—o—

Тарзан випустив з рук карточку й попав знову в тяжку задуму. Грімкий крик позаду вивів його з забуття й він відразу зрозумів усі обставини, що привели його сюди й свій дійсний стан в джунглях. Він знову почув себе Тарзаном з малп і рушив до берега моря, в той саме час, коли величезна малпа-самець готувалася напасти на нього ззаду. Первісний інстинкт Тарзана погнав його вперед.

—o—